

Izveštaj sa sastanka sa predstavnicima MORiT-a, održanog 25.06.2018.godine, u prostorijama MORiT-a, sa početkom u 10.00 časova

Povodom dopisa Ministarstva održivog razvoja i turizma broj 112-877/3 od 08.06.2018.godine, kojim nas obavještavaju o obavezi zajedničkog donošenja podzakonskih akata, utvrđenoj Zakonom o planiranju prostora i izgradnji objekata („Sl.list Crne Gore“, br. 64/17), a u skladu sa članom 146 istog Zakona, koji se odnosi na prenešene nadležnosti Inženjerskoj komori za predlaganje tehničkih osnova za izradu propisa, u cilju ostvarivanja saradnje i realizacije predstojećih obaveza, organizovan je zajednički sastanak u ponedjeljak, 25.juna 2018.godine, sa početkom u 10.00 časova.

Od strane Predsjednika IKCG imenovani su predstavnici za učešće na inicijalnom sastanku: Miodrag Macanović, potpredsjednik IKCG, Sandra Šipčić, članica Upravnog odbora IKCG, mr Ana Mišurović i Prof. dr Darko Vuksanović ispred V SK, Prof.dr Vladan Ivanović, ispred SKMI, Mirjana Bučan, v.d. generalnog sekretara Komore i Anita Stjepčević, stručna saradnica za informisanje.

Ispred Ministarstva održivog razvoja i turizma, sastanku su prisustvovali: Tatjana Vujošević, generalna direktorica-Direktorat za građevinarstvo, Dragana Raonić, Jelena Kovačević (Direkcija za kontrolu industrijskog zagađenja i upravljanja hemikalijama), Olivera Kujundžić, Nataša Bjelica i Tamara Djurović (Direkcija za zaštitu vazduha i zaštitu od buke u životnoj sredini).

Na početku sastanka, **Generalna direktorica Direktorata za građevinarstvo Tatjana Vujošević** je ukazala na potrebu uključivanja svih resornih tijela, pa i Inženjerske komore Crne Gore, u cilju sačinjavanja tehničkih smjernica za izradu propisa u građevinarstvu, a prema članu 74 Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata. Struka neminovno treba da učestvuje u ovom poslu i usmjeri izradu konkretnih pravilnika, dodala je ona. Ministarstvo održivog razvoja i turizma pokriva veliki broj oblasti, među kojima i „životnu sredinu“ kao izuzetno široko polje djelovanja, zbog čega se javlja potreba za traženjem pomoći za izradu tehničkih propisa, rekla je Vujošević i ukazala na potrebnu bazu za dalji rad u vidu pomenutih tehničkih smjernica. Prioritet, u datom trenutku, predstavlja izrada smjernica za radon, istakla je Vujošević, nakon čega je **Tamara Đurović, koja rukovodi Direkcijom za zaštitu vazduha i zaštitu od buke u životnoj sredini**, zahvalila na ažurnosti i brzom odzivu Komore i nastavila u kontekstu isticanja potreba Ministarstva održivog razvoja i turizma za izradom specijalnog podzakonskog akta kojim s reguliše način zaštite od radona, prilikom projektovanje i izgradnje objekta.

Tamara Đurović je upoznala sa rezultatima projekta¹ ispitivanja koncentracije radona na crnogorskom tlu, koja su vršena u prethodnom periodu, a koja pokazuju

¹ Prvi dio projekta sproveden je 2002-2003.godine kroz mjerenje radona u stambenim objektima u centralnom i južnom dijelu zemlje, ali je zbog nedostatka sredstava pauziran do 2014 godine kada je,

zabrinjavajući nivo radiološke opterećenosti stanovništva Crne Gore. Nataša Bjelica, menadžerka pomenutog projekta podvukla je da je riječ o nacionalnom projektu čiji su rukovodioci bili Ministarstvo održivog razvoja i turizma (inicijator), Agencija za zaštitu životne sredine i Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, a koji je u većini pomognut sredstvima IAEA.

Na osnovu dobijenih podataka, a i u skladu sa obavezama koje proizilaze iz Direktive o sigurnosnim standardima broj 59/2013 (oblast zaštite od jonizujućeg zračenja)², kratkoročni cilj je propisati mjere koje će biti ugrađene u novi Zakon o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacione sigurnosti i bezbjednosti, čija je izrada u toku. Svaka odgovorna država dužna je da uspostavi zakonske odredbe u cilju zaštite od štetnog uticaja radona, ocijenila je Đurović.

Osnovna norma je postavljena u važećem Zakonu o planiranju i izgradnji objekata u članu 68, iz kog proizilazi potreba donošenja podzakonskog akta u kom će biti prepoznate zaštitne mjere koje je potrebno predvidjeti tokom projektovanja i izgradnje objekata, a koje će definisati načine odvođenja radona, kada je njegova koncentracija iznad referentne vrijednosti. Đurović je takođe upoznala za zvaničnim predlogom Strategije zaštite od radona sa Akcionim planom za period 2019-2023.godine³, koja je stavljena na javnu raspravu (sa rokom završetka do 28.jula o.g) a koja će biti zvanično proslijeđena na davanje mišljenja i sugestija i IKCG. U okviru Strategije predviđeno je da IKCG, u saradnji sa Privrednom komorom i Građevinskim fakultetom, uzme učešće u:

- organizaciji okruglih stolova u cilju podizanja svijesti građevinskog sektora i kompanija koje se bave mjerenjem i remedijacijom radona, kao i energetskom efikasnošću;
- normiranju i izradi nacрта osnovnih preventivnih građevinskih mjera zaštite od radona (mjera koje se sprovode u toku izgradnje objekta i značajne rekonstrukcije ili sanacije postojećih objekata ili u slučaju njihove dogradnje) koje će biti predmet inspekcijske kontrole;
- izradi uputstva koje opisuje tipske tehnike smanjenja koncentracije aktivnosti radona u postojećim zgradama koje treba da budu jeftine, a dovoljno efikasne, jednostavne za izvođenje i tehnički besprekorno izvedene te

uz pomoć sredstava koje je obezbijedila Međunarodna agencija za atomsku energiju (IAEA) uz učešće Vlade Crne Gore, nastavljen. Preliminarni rezultati ovoga istraživanja ukazuju na visoku koncentraciju radona (radioaktivnog gasa koji dolazi iz zemljišta i koji se akumulira u boravišnim i radnim prostorima). Rezultat projekta, pored ustanovljavanja prve kalibracione laboratorije u regionu, opremanja Zavoda za eko-toskikološka istraživanja, bio je i sačinjavanja radonske mape prema kojoj se ustanovljava srednja vrijednost koncentracije ovog gasa u boravišnim prostorima, a koja je 2.5 puta veća od svjetskog prosjeka. Posljednja istraživanja radona odrađena su za sve osnovne i srednje škole i resursne centre u Crnoj Gori, ali podaci još uvijek nisu dostupni javnosti.

² Puno ime Direktive: Direktiva Savjeta 2013/59/EURATOM od 5. decembra 2013. godine o osnovnim sigurnosnim standardima za zaštitu od opasnosti koje potiču od izloženosti jonizujućem zračenju, i o stavljanju van snage Direktiva 89/618/EURATOM, 90/641/EURATOM, 96/29/EURATOM, 97/43/EURATOM i 2003/122/EURATOM);

³ U prilogu Izvještaja je Strategija, dok se njeno zvanično dostavljanje od strane MORiT-a očekuje u najskorijem periodu.

- organizaciji kurseve osnovne obuke i kontinuiranog usavršavanja predstavnika građevinskog sektora, uključujući i građevinsku inspekciju o radonu, pravnim aktima, preventivnim i korektivnim tehnikama smanjenja nivoa koncentracije aktivnosti radona.

U Strategiji se dalje, krajnje temeljno i analitički, na osnovu prikazanih podataka, definišu urgentne mjere remedijacije za objekte gdje je koncentracija radona iznad 1000Bq/m³ (procijenjeno oko 0,8% stanova u CG). Preporuka je da u remedijaciji ovih objekata, kroz subvencije, učestvuje i Vlada Crne Gore. Na osnovu nedavno kompletiranog sistematskog istraživanja radona u Crnoj Gori procjenjuje se da 7.4% stambenog fonda ima koncentracije aktivnosti radona iznad te vrijednosti referentnog nivoa (preporučene gorepomenutom Direktivom), istaknuto je u Strategiji. Prethodno znači da ovu koncentraciju treba što prije optimizovati i dovesti je ispod maksimalno dozvoljenog nivoa.

Nakon upoznavanja sa aktivnostima koje se intenzivno sprovode u Ministarstvu u pogledu pomenutih procedura, predstavnici Komore su, prije svega, zahvalili na pozivu za organizacijom sastanka koji treba da znači nastavak otvorene i prijateljske saradnje sa nadležnim Ministarstvom. Pored zakonskih obaveza, predviđenih kako članom 72 tako i članom 146 aktuelnog Zakona, predstavnici Komore su izrazili spremnost i interesovanje za učešćem u izradi smjernica koje će poslužiti kao osnova za buduće propise iz ove, ali i ostalih oblasti u vezi sa projektovanjem i građenjem, kao i rješavanjem svih drugih otvorenih pitanja od zajedničkog interesa. Članica Upravnog odbora Sandra Šipčić istakla je stav IKCG prema kom bi najprije trebalo precizirati listu zastarjelih propisa, što su aktivnosti na kojima Upravni odbor trenutno radi, a kroz definisanje radne grupe sa pomenutim zadatkom. Cilj rada ovakve radne grupe je sačinjavanje popisa propisa koje treba izraditi, a koji će pokriti i propisati obaveznu upotrebu standarda (obezbjeđivanje prevoda ovih standarda takođe treba da bude rezultat rečenih aktivnosti). Inicijativa je pohvaljena od strane predstavnica MORiT-a, dok je Tatjana Vujošević ukazala i na obavezu Crne Gore, koja proističe iz Ugovora 34/36 sa EU o stavljanju van snage zastarjelih propisa i u skladu sa tim, usvajanja odgovarajućih inoviranih akata, ali i donošenja poptuno novih, kakav je podzakonski koji se odnosi na radon.

Sandra Šipčić je podvukla da je, prije realizacije eventualnih zaključaka sa današnjeg sastanka, potrebno precizirati ulogu Komore u smislu nadležnosti formiranja komisija koje bi radile na tehničkim smjericama (pa i za radon). Naime, da li su to tijela koja formira Komora i/ili Ministarstvo, da li su članovi tih komisija samo članovi IKCG i/ili lica sa strane, te na koji način se vrši njihovo finansiranje, pogotovo ako se angažuju stručnjaci iz inostranstva. Tatjana Vujošević je ukazala na mogućnost širokog tumačenja člana 68 – osnovni zahtjevi za objekat - Zakona, koji je u skladu sa Regulativom o građevinskim proizvodima. Prema njemu mogućnost angažovanja Komore je izuzetno velika, zbog čega nije preciziran način na koji će Komora raditi, te koga će za pomenute poslove angažovati. Kroz nadležnost edukacije članstva

Zakonom je omogućeno da se uloženi rad vrati, pogotovo posredstvom organizacije seminara, obuka, publikovanja priručnika i sl. ocijenila je Vujošević.

Mr Ana Mišurović je predložila da se, prije pokretanja postupka donošenja podzakonskih akata odrade analize u cilju formiranja Hemijsko-geološke karte Crne Gore, koja bi ukazala na najugroženije lokacije na kojima bi se postrojila pravila gradnje ili pak sasvim zabranila. Međutim, predstavnica Ministarstva, Nataša Bjelica je, rukovodeći se praksama Češke, koja je radila slična ispitivanja, ukazala na činjenicu da bez obzira na postojanje radon indexa u zemlji, dešava se da ga na površini nema. Strategijom su, svakako, definisane prioritete radonske oblasti i to teritorije opština: Nikšić, Danilovgrad, Mojkovac, Plužine, Šavnik i Petnjica, istakle su predstavnice MORiT-a.

Potpredsjednik Komore, Miodrag Macanović je zaključio da je pred nama donošenje propisa o dozvoljenoj koncentraciji radona u svim stambenim i objektima u javnoj upotrebi. Tim podzakonskim aktom/pravilnikom treba propisati obavezni sastav tehničke/projektne dokumentacije koji će sadržati i mjere koje se odnose na osiguranje od radioaktivnog uticaja radona, a na osnovu podataka koje će prethodno dostaviti Ministarstvo. Ti podaci biće preuzeti iz istraživanja koja su sprovedena u ovoj oblasti, Smjernice koja je data na javnu raspravu i relevantnih čeških standarda. U analizi i sumiranju podataka, kroz izradu smjernica, treba imati u vidu dvije vrste objekata: javne u čijoj remedijaciji će učestvovati država, i privatne stambene objekte čijim vlasnicima će biti preporučeno da sprovedu postupke mjerenja i remedijacije, o svom trošku, a kroz podizanje svijesti o značaju teme i potencijalnoj ugroženosti od zračenja.

Jedino ispravno rješenje, podvukao je Macanović, u cilju dovođenja uticaja radona ispod referentnog okvira, jeste ponovna izrada projektne dokumentacije. U konačnom, u okviru zakonom definisanog okvira, projektna dokumentacija u budućnosti treba biti takva da zadovoljava uslove koje će Ministarstvo propisati, a uz pomoć smjernica (preciznih mjera koje inženjer treba da predvidi prilikom izgradnje/ili najefikasnijih i najjeftinijih mjera rekonstrukcije za postojeće objekte da bi se radon izvukao vani), a koje će dobiti od strane struke, odnosno Inženjerske komore Crne Gore.

U nastavku sastanka kratko je bilo riječi i o složenim inženjerskim objektima, multidisciplinarnom inženjerskom pitanju o kom je govorila Olivera Kujundžić, a što je prepoznato kao još jedna tema koja nudi mogućnost zajedničke saradnje radi donošenja, za struku odgovarajućih, smjernica i propisa.

Zaključci sa sastanka:

- U dogovoru sa Ministarstvom, Komori će blagovremeno biti dostavljena lista propisa koje treba inovirati, a koju posjeduje MORiT.

- Ministarstvo održivog razvoja i turizma će, uvažavajući potrebu za aktivnim djelovanjem u pravcu donošenja tehničkih smjernica za zaštitu od radona, poslati "projektni zadatak" Inženjerskoj komori Crne Gore, na osnovu kog će se dalje precizirati nadležnosti, sastav i dinamika rada Radne grupe.
- U cilju sačinjavanja kvalitetnih i sveobuhvatnih tehničkih smjernica za zaštitu od radona, Ministarstvo će dostaviti na uvid i korišćenje svu raspoloživu dokumentaciju (Smjernice, češke standarde i sl.) koja može olakšati rad Radne grupe.
- Inicijalni sastanak treba da pokrene niz zajedničkih aktivnosti koje se odnose kako na učešće u postupku zakonske regulacije određenih oblasti koje pokriva Zakon o planiranju i izgradnji objekata, tako i kasnijoj diseminaciji znanja kroz organizaciju kurseva obuke i kontinuiranog usavršavanja inženjera.

Prilog:

- Strategija zaštite od radona sa Akcionim planom za period 2019-2023.godine (Preuzeto sa linka: <http://www.mrt.gov.me/ministarstvo/186110/Javna-rasprava-o-Predlogu-strategije-zastite-od-radona-s-akcionim-planom-za-period-2019-2023-godine.html?alphabet=lat>)

Izveštaj sačinila:
mr Anita Stjepčević

ODOBRAVA:
v.d. Generalnog sekretara
Mirjana Bučan